

SOCIÁLNÍ TŘÍDA A KULTURNÍ DIMENZE SOCIÁLNÍCH NEROVNOSTÍ

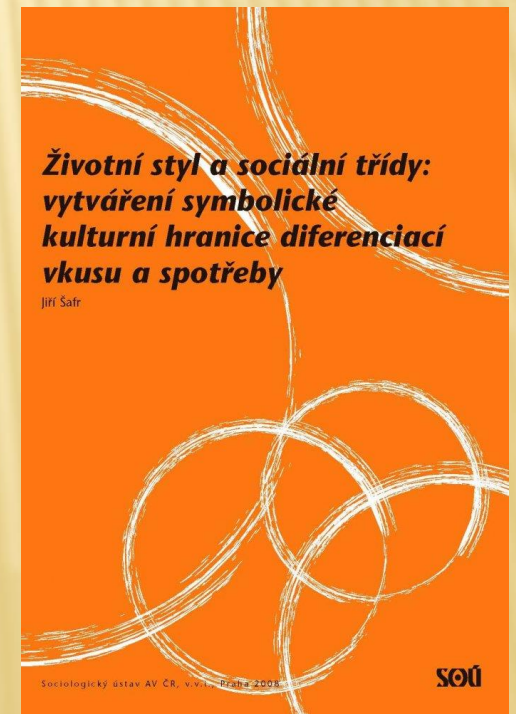
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

KULTURNÍ DIMENZE SOCIÁLNÍCH NEROVNOSTÍ

- ✘ Jiří Šafr (2008). *Životní styl a sociální třídy: vytváření kulturní hranice diferenciací vkusu a spotřeby*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd.

SOCIÁLNÍ HRANICE

- ✘ „zhmotněné formy sociálních rozdílů, které se projevují v nerovném přístupu a distribuci zdrojů a příležitostí.“
- ✘ „odkazují na konceptualizace, pomocí nichž lidé definují sebe a ostatní.“

KULTURNÍ DIMENZE SOCIÁLNÍCH NEROVNOSTÍ

- ✘ Kultura nás spojuje i rozděluje.
- ✘ Spotřeba je forma komunikace – jejím prostřednictvím vyjadřujeme statusovou či třídní identitu.

KULTURNÍ DIMENZE SOCIÁLNÍCH NEROVNOSTÍ

- ✘ Kulturní hierarchie a hierarchie sociálního statusu
- ✘ Kultura je formou dominance a ideologií, která slouží dominantním třídám.
- ✘ Symbolické hranice mezi rozdílnými statusovými skupinami.
- ✘ Ekonomické rozdíly ale nelze opomíjet.

SOCIÁLNÍ TŘÍDA

- ✘ Ekonomické pojetí
 - + „Kdo dostává kolik a jak?“
 - + Pozice na pracovním trhu a postavení v práci

- ✘ Třída jako sdílená žitá zkušenost
 - + „Kdo dělá co a proč?“
 - + Kulturní praktiky a životní styl

SOCIÁLNÍ STATUS

- ✘ Status dle Webera daný subjektivně v hodnocení druhých:
 - + životní způsob,
 - + typ výchovy a vzdělání,
 - + prestiž daná původem nebo povoláním.

ŽIVOTNÍ STYL

- ✘ „jednání odvozené ze souboru postojů, norem a hodnot“ (Šafr 2008)
- ✘ Vzorce chování vyjádřené v myšlení a jednání.
- ✘ Spotřeba a volný čas.
- ✘ Podmínky způsobu života jsou rámovány kulturou, návody, jak žít.

ŽIVOTNÍ STYL

- × Dvě složky životního stylu
 - + materiální složky (bydliště, doprava, oblečení),
 - + sociální schopnosti a manipulace se symboly (používání adekvátního jazyka, vybrané chování).
- × Vzorce chování souvisí s vertikálním postavením (ekonomický status).
- × Rozdíly v oblastech kulturní spotřeby (trávení volného času)
- × Rozdíly v oblastech materiální spotřeby
- × Rozdíly v oblasti hodnot a postojevých orientací (kulturní vkus, životní strategie)

ŽIVOTNÍ STYL

- ✘ „manifestovaný kulturní vkus a jednání, které napomáhají vymezovat symbolické kulturní meziskupinové hranice ... statusových skupin nebo sociálních tříd“. (Šafr 2008)
- ✘ Propojen s kulturním kapitálem.

HABITUS

- ✘ Rozpracoval Pierre Bourdieu.
- ✘ Vtělení společenské struktury v jedinci.
- ✘ „Strukturující mechanismus spoluurčující dispozici či tendenci k určitému jednání nebo porozumění situaci.“ (Šafr 2008)
- ✘ Mimo úroveň vědomí a jazyka, proto jsou principy diferenciací vnímány jako přirozené.

HABITUS

- ✘ Vzniká v podmínkách socializace.
- ✘ Generuje jednání a zároveň strukturuje sociální systém.
- ✘ Třídní habitus – dává vodítko, jak se příslušníci určité třídy mají chovat ve známých i neznámých situacích.

KULTURNÍ DIMENZE SOCIÁLNÍCH NEROVNOSTÍ

- ✘ Sociální diferenciace z antropologického hlediska – tři druhy zboží:
 - + základní komodity k uchování života (jídlo)
 - + technologie (cestování)
 - + informace (vzdělání, umění)
- ✘ Třetí, nejvyšší forma statků nejvíce ceněna. Má moc exkludovat druhé.

KULTURNÍ PARTICIPACE A RECEPCE UMĚNÍ

× Dvě teorie

+ teorie informační kapacity

„Lidé mají rozdílnou úroveň schopnosti informace zpracovávat a rozdílnou míru obeznámenosti v různých kulturních polích. Prožitek ze spotřeby umění je determinován ... schopností mu rozumět.“ (Šafr 2008)

Vyšší úroveň znalostí a schopností – silnější kulturní stimuly.

+ teorie usilování o status

Lidé jednají dle norem svého statusu, participace na vysoké kultuře je manifestací jejich statusu.

PODMÍNĚNOST ESTETICKÝCH SOUDŮ

- ✘ Sociologická podmíněnost estetických soudů
 - + Estetické soudy jsou funkcí habitu.
 - + Schopnost osvojit si kódy dominantní vysoké kultury.
 - + Rádoby přirozená kultura se stala principem legitimizace privilegií buržoazie.
- ✘ Psychologická podmíněnost estetických soudů
 - + Estetické soudy jsou podmíněny osobnostními rysy.
 - + Extroverti preferují moderní obrazy, introverti staré mistry.
 - + Obecný vkus, cit pro estetično.

KUTLURNÍ KAPITÁL

- ✘ Tři typy kulturního kapitálu
 - + vtělený (jak se umíme pohybovat v sociálním prostoru – postoje, formální vědění, kvalifikace, vkus, preference, chování, distinkce)
 - + objektivizovaný (kulturní předměty hmotné povahy)
 - + institucionalizovaný (vzdělání, zejména v podobě titulů)
- ✘ Nejvyšší třída vnucuje dominantní kulturní kód (určité vidění světa) ostatním.
- ✘ Ostatní se mu přizpůsobují nevědomě a dobrovolně, a proto ho považují za samozřejmý.

KULTURNÍ KAPITÁL

TABULKA 2.1. TYPOLOGIE KULTURNÍHO KAPITÁLU Z HLEDISKA JEHO FUNKCÍ

	definice	příklady indikátorů
Vysokokulturní (kultivační – distinktivní)	vědomá spotřeba dominantní kultury, vkus vysoké kultury	návštěva galerií, koncertů
Kognitivní (poznávací schopnosti)	kognitivní dovednosti a verbální schopnosti dítěte (slovní zásoba) rozvíjené rodiči při výchově (tzv. emoční kapitál)	výchovné praktiky jako čtení s dětmi, výchova ke specifickým činnostem
Kompetenční (kulturní zdroje v komunikaci)	schopnost rozmlouvat o prestižních statcích pohyblivost v kulturní diverzitě vysoké-nízké kultury (multikulturní kapitál)	orientace ve společensky zajímavých tématech omnivorní znalost a vkus

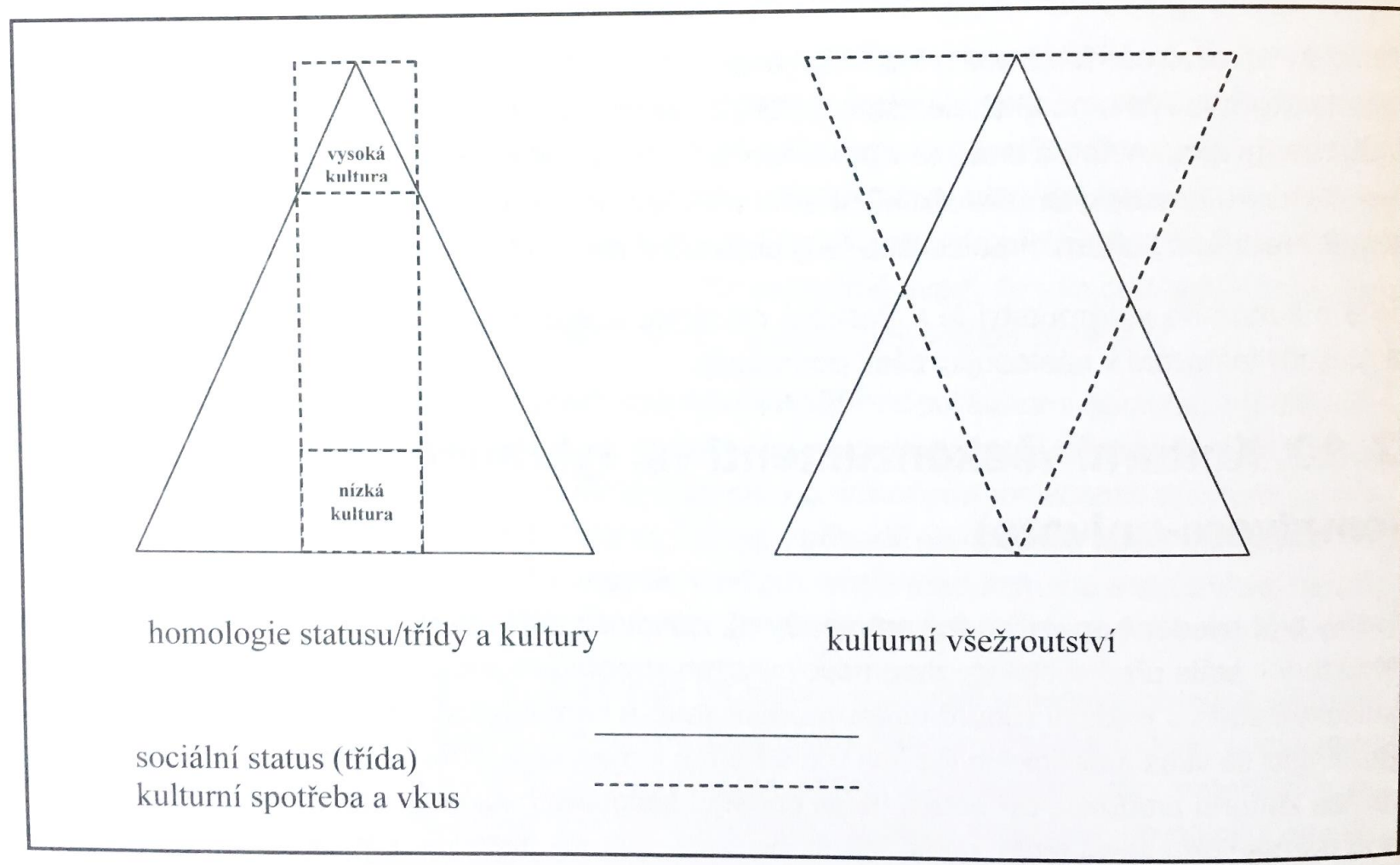
Zdroj: Šafr 2008.

TEORIE KULTURY A SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE

- ✘ Životní styl a kulturní spotřeba jsou sociálně podmíněny, různé teoretické perspektivy:
- ✘ teorie homologie (Pierre Bourdieu): vyšší třída – vysoká kultura, nižší třída – nízká kultura,
- ✘ teorie individualizace (Mike Featherstone): popření autoritativních názorů a standardů vkusu, tradiční hierarchie se zhroutily
- ✘ teorie všežroutství (Richard Peterson): vyšší třída konzumuje vše, nižší třída jen kulturu nízkou.

KULTURNÍ VŠEKONZUMENTI VERSUS VYHRANĚNÍ

OBRÁZEK 2.1. SOCIÁLNÍ STATUS A KULTURA: HOMOLOGIE VS. VŠEŽROUTSTVÍ

Zdroj: Šafr 2008.

LITERATURA

- Bourdieu, Pierre (1984). *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Featherstone, Mike (1991). *Consumer Culture & Postmodernism*. London, Newbury Park, New Delhi: Sage.
- Peterson, Richard a Roger Kern (1996). Changing Highbrow Taste: From Snob to Omnivore. *American Sociological Review*, č. 60, s. 900–907.
- Šafr, Jiří (2008). *Životní styl a sociální třídy: vytváření kulturní hranice diferenciací vkusu a spotřeby*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

